

позиции, не только осознавая вину немцев в событиях Второй мировой войны, а и показывая их как жертву в определенных ситуациях.

Ключевые слова: роман, детектив, Германия, война, вина.

Zhila N.V., associate professor
MSPU, Melitopol

THE ISSUE OF CREATIVITY B. SCHLINK

The article is devoted with the detective novels by B. Slink, who rethinking the historical past of Germany, being aware of the guilt of the Germans in the events of the Second world war and showing them as victims in certain situations.

Key words: novel, detective, Germany, war, wine

УДК 821.111.02 “195/196”

Гільдебрант К.Й., канд. філол. наук, доцент

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Чернівці

ЕРА МОЛОДІЖНОЇ КОНТРАКУЛЬТУРИ У ТВОРЧОСТІ БРИТАНСЬКИХ «СЕРДИТИХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ» ТА ФРАНЦУЗЬКОЇ ПИСЬМЕННИЦІ ФРАНСУАЗИ САГАН

У статті розглядається проблема типологічної спорідненості художніх програм англійського літературного угруповання «Сердиті молоді люди» та французької письменниці Франсуази Саган. Аналізуються спільності ідейно-естетичних позицій вказаних письменників, розглядається відповідність їх творів настроям молодіжної контркультури середини ХХ століття, висвітлюються розбіжності творчих пошуків літераторів.

Ключові слова: контркультурна спрямованість, аморалізм, сексуальна революція, антигерой.

Зміна суспільно-політичних, економічних і соціальних реалій повосного світу ХХ століття, стрімке поширення освіти, інтенсифікація ролі виробництва у новоствореному суспільстві споживання, яке перетворює індивідуальність на представника одноманітної сірої маси, призводить до оформлення нового світосприйняття, націленого на відмову від системи традиційних цінностей, котрі будуються на християнській концепції свідомої особистості, совісті й альтруїзму. Протистояння моральним приписам і настановам суспільства, девальвація загальноприйнятих цінностей і взагалі відверто антикультурна поведінка й відношення стають справжньою ознакою часу та характеризують повоєнний розвиток молодіжного суспільства у багатьох країнах. 50-ті роки – ера молодіжної контркультури з яскраво вираженою відмовою

© Гільдебрант К.Й., 2014

від загальноприйнятих норм, уставів і законів вразила Великобританію, Сполучені Штати Америки, Францію, Іспанію та й інші країни.

Невідомий автор статті «Хто вони – «сердиті»? «зламані»? «злі»?» вбачає у цьому «справжнє «знамення часу»» [1: 243], адже молоді літератори країн Західної Європи та США активно змальовували на сторінках власних творів так звану «нову» особистість, сповнену жаги життя, насолод, розкутості й інтенції зберегти залишки власної автентичності у виключно «реальному» просторі соціального буття. У Великобританії подібна драматична колізія знаходить своє відображення у творчості письменників «сердиті молоді люди», яких цілком правомірно можна назвати феноменом британської контркультури; в Америці до подібних настроїв звернулись «бітники». За висловом Д. Урнова, «молодим письменникам Франції чи Західної Німеччини, Італії чи Іспанії, Швеції чи Данії не завжди вдавалось отримати загальне найменування – як-от, «бітники» чи «сердиті». Однак, схожі настрої майже неминуче заявляли про себе в літературі даних країн» [2: 70].

Спорідненість британських та американських контркультурних настроїв неодноразово висвітлювалась у розвідках як вітчизняних, так і зарубіжних літературознавців. Даної проблематики торкаються у своїх дослідженнях М. Гартенберг, А. Кеттл, К. Олсоп, Г. Фельдман, А. Гозенпуд, В. Івашева. Однак, питання наявності паралелізму типологічних позицій «сердитих» письменників та представників французького нонконформізму досі не ставало предметом самостійного дослідження. У даній статті ми спробуємо розглянути художні доробки «сердитих молодих» письменників та творчість французької письменниці Франсуаза Саган та з'ясувати ступінь типологічної спорідненості їх творчості в аспекті загальної контркультурної направленості молодіжних рухів середини ХХ століття.

По-перше, слід зазначити, що «сердиті молоді», так само як і Франсуаза Саган набули шаленої популярності у власних країнах уже після виходу перших творів. Своему успіху вони в деякій мірі завдячують тогочасному розквіту рекламної діяльності та несамовитій активності журналістів посперечатись про новостворену сенсацію. Зрештою, найновіша література несе певну небезпеку для критика, адже він може переоцінити вартість сучасного йому твору, у якому аналізуються близькі і зрозумілі його серцю події. Однак, усвідомлюючи закладений ризик, один із критиків «сердитих» Девід Лодж зазначав: «... я постійно відчуваю дивне споріднення думок із таким письменником, розумію, що він промовляє до мене не так як класики, і, сприймаючи голос цього письменника, усвідомлюю з приємністю те, що він має на думці, без зайвих зусиль» [3: ix]. «Сердиті молоді» промовляли до своїх адресатів з усією відвертістю. Шалений успіх їхніх творів лише підтверджував актуальність обраної ними тогочасної тематики, здатність письменників відчувати існуючі проблеми та зрозуміло і якомога ближче читачу виявити їх на сторінках власних творів.

Величезні тиражі, численні рецензії, переклади творів «сердитих» та Ф. Саган пояснюються тим, що письменники звернулись до безпосередньої правди життя, прагнули розділити з читачем його відчуття і проблеми в складній реальності. Точність змалювання тогочасної особистості як у французької письменниці, так і у «сердитих» поєднується із простотою і невишуканістю мови художнього твору. Тут превалює відтворення повсякденної дійсності більш традиційними формами експресії, відмова від

сюрреалістичного спрямування поетичного пошуку та модерністського підходу. Це приблизило письменників до читачів, підтвердило наміри зобразити переживання людини широко і відверто.

Літературні героїні і герої Саган, подібно й до інших героїв-виразників молодіжної контркультури, – це молодь, охоплена хвилею цинізму і презирства до батьків. Це покоління, яке не соромилось девальвації роками усталених цінностей, ставило себе поза і понад мораллю, звичними нормами поведінки. Так, перший роман письменниці «Здрастуй, печаль!» одночасно «...шокував та захоплював читачів тим, що змальовував дівчину-підлітка як сексуальну, аморальну, схиблену на задоволеннях та егоїстичних втіхах ... особу» [4: 86]. Сесіль, героїня роману, егоїстично маніпулює долею батька. Налякана неминучими змінами у власному житті, які б відбулись із укладенням шлюбу батька і Анни, Сесіль розробила цілий план розриву закоханих, який завершився загибеллю не лише світлого почуття, а й людини, яка не змогла без нього жити.

Подібна демонстрація зневаги до старшого покоління, якщо його погляди ідуть в розріз із поглядами молодших героїв, характерна була і для героїв «сердитих молодих людей». Варто лише згадати ставлення Лемптона до свого батька, якого він зневажав вже у п'ятнадцятирічному віці, «.....адже гіпотетичний автомобіль, від якого він [батько Джо; К.Г.] настільки зневажливо відмовився, здався мені безкінечно спокусливим. І замість захоплено-схвального виразу, який очікував батько, він побачив лише сердитий погляд з-під лоба» [5: 99]. Джиммі Портер цілком відверто висловлює все, що він думає про батьків власної дружини, називаючи тещу носорогом [6: 52]. Чарльз Ламлі стверджує, що «Повна неспроможність знайти спільну мову [з його батьками; К.Г.] душила його... спустошувала мозок» [7: 22].

Суттєву паралель між творчістю Саган і «сердитих» письменників, і, навіть ще більше, «бітників» створює еротизм і сексуальність їх творів, що виявляється справжнім знаменням часу. Сексуальна революція, яку сповідувала тогочасна молодь західного світу, звичайно, не всім була зрозумілою і викликала звинувачення у аморальності, сексуальному анархізмі персонажів вищевказаних митців.

Однак, незважаючи на розпусні манери героїв Ф. Саган, письменниця не підтримує такий спосіб життя. Авторська візія проблеми спрямована на виявлення гнилісної суті такого існування, та й герої Саган рано чи пізно це розуміють. Протагоністи «сердитих» також відчують докори сумління з приводу деяких своїх сексуальних відносин. Наприклад, Джо Лемптон неодноразово сумнівається щодо плану спокушення невинної С'юзен, наскільки б сильним не було його бажання швидкого збагачення. Джим Діксон під час п'яних пестоців із Маргарет задумується, чи чесно це по відношенню до неї [8: 58].

Герої ж «бітників», на противагу «сердитим» і Саган, виступають апологетиками максимальної анархії і свавілля в інтимних питаннях. Вони не відчують сумнівів щодо чистоти своїх тілесних задоволень. Для них природність їхньої поведінки унеможливило її аморальність і, власне, сцени вільного сексуального життя повинні сприйматись як невід'ємна частина їхнього звичного існування. Не дивно, що зважаючи на дані особливості творчості цих письменників, Хамфрі Карпентер говорить, що протест «сердитих», зрештою, так само як і Ф. Саган, виглядає як «...шторм у чашці чаю» порівняно з несамовитим коловоротом «бітників» [9: 187].

Водночас між літературним світом «сердитих» і Саган існують істотні відмінності. В той час як «сердиті молоді» зображували проблеми молоді робітничої, чи представників нижчого середнього класу, Саган звертається до представників багатих космополітів: успішних, забезпечених, безтурботних аристократів. Здавалося, така тематика неймовірно віддалена від соціальної нерівності «сердитих» чи відкидання соціальних пут «бітників». Однак, якщо Саган розкриває проблеми аристократів, то «сердиті» – тих, хто прагнув до них потрапити. Сповнені заздрості до стагків і можливостей вищих верств населення, Діксон, Ламлі та Лемптон прагнуть привілеїв правлячого класу без успадкування їх відповідальностей. Окрім того, письменників поєднує повна зневага до християнської моралі, загальне, властиве всім їхнім героям, прагнення насолодитися тут і зараз, бажання бездумного розкошування, задоволення потреб власного Его.

Для героїв Саган відіграють величезну роль, як засіб задоволення чуттєво-гедоністичних потреб, гроші. Сесіль із «Здрастуй, печаль!» страшенно подобається їй «...розкішне, легке життя» [10: 255]. Вона цінує гроші, адже їм вона завдячує більшість розваг: «...приємність швидко мчати машиною, мати нову сукню, купувати платівки, книги, квіти» [10: 255]. Сесіль визнає, що «Жадоба втіх, щастя є єдиною стійкою рисою мого характеру» [10: 255]. Герої «сердитих» також з великою повагою ставляться до грошей, прагнуть наблизитися до забезпеченого життя, адже багатство і статки відкрили б перед ними багато поки що закритих дверей. Джим Діксон пригнічений своїми заробітками, Джиммі Портер невдоволений участю продавця солодошами, навіть Ламлі, який, здається, ненавидить гроші та визнає їхню отруйливу роль в житті людини, під кінець твору стверджує, що новоотримане багатство дало йому можливість бути над боротьбою, здобуло йому бажану нейтральність.

Найбільше ж всепоглинаюча роль забезпеченого життя проявляє себе на сторінках роману «Шлях нагору», де абсолютно все вимірюється грошима, підпорядковується їхній силі. Джо Лемптон сприймає багатство як самоціль, поділяє чоловіків та їхніх супутниць на групи відповідно до товщини їхнього гаманця, переводить статки Джека Велса у розряд його особистих чеснот. Навіть свої почуття Лемптон вимірює грошима: коли С'юзен питає, наскільки він її любить, він відповідає: «На сто тисяч фунтів...» [5: 147].

Творчі здобутки «сердитих» нагадують літературну діяльність Ф. Саган і в тому, що дана французька письменниця цілком справедливо могла б розділити з «сердитими» письменниками «честь» введення в літературу постаті відвертого антигероя. Подібно до протагоністів «сердитих», персонажі Саган виділяються підкресленою жорстокістю щодо оточення, відвертою зухвалістю, презирством до всіх, окрім власного я. Однак, обираючи «негативний» надтип літературного персонажа, «сердиті молоді люди» змальовують антигероя як «...втілення безумовно негативних рис...», в той час як герої Саган уособлюють радше тип «...пригніченої, нереалізованої особистості». Такі персонажі підкорені застарілими стереотипами середовища, підвладні власним егоїстичним (часто гедоністичним) інтенціям.

Зрештою, Ф. Саган не спрощує внутрішній світ своїх літературних героїв: так само, як і «сердиті», ця забезпечена молодь – не бездушні створіння. Хоча вони сприймають різноманітні задоволення як належне, рано чи пізно усвідомлюють, що вони живуть у так званому «моральному вакуумі». Непокоєра, як домінанта творчості «сердитих молодих людей», також не завжди однозначна на сторінках їхніх творів. Характер «сердитої

молоді» уособлює поєднання егоїзму і турботи про долю світу, бунтарства і анархізму, розгубленості і прямолінійності. Дійсно, з одного боку, Джим Діксон усвідомлює справжнє обличчя як професора Велча, так і Маргарет, з іншого, поводить з ними з належною повагою і розумінням. Різкі і грубі зауваження Джима Портера співіснують із неймовірною чуттєвістю персонажа. Джо Лемптон із роману «Шлях нагору» турбується про Еліс з усією любов'ю, розуміє, що це єдина людина (не рахуючи Чарльза), яка його насправді розуміє, однак завдає їй несамовитого болю, що згодом призводить до її самогубства.

Взагалі, між романами Брейна «Шлях нагору» і «Здрастуй, печаль!» Саган багато спільного. Центральною темою обох творів виступає бездумне прагнення задоволення головними персонажами власних потреб, що призводить до смерті тих, хто дійсно заслужував на життя. Так, і Еліс, і Анна уособлюють чисте, правдиве почуття, не запламоване кар'єризмом чи егоїстичними міркуваннями, в той час як Сесіль і Джо погрузли у піклування лише про власну долю. Спільною є і трагічна кінцівка творів: обидві героїні гинуть в автокатастрофі, що змушує читача повірити у неспроможність виживання ширших почуттів у цьому жорсткому світі.

Також до спільних мотивів у творчості англійських «сердитих молодих людей» і французької письменниці Ф. Саган слід віднести і змалювання настроїв розчарування серед молоді, усвідомлення своєї нікчемності, відчуття безвиході і неспроможності щось змінити. «Сердиті» повністю занурюються у відчуття залежності від нестачі статків та перепон, спричинених походженням із робітничого чи нижчого середнього класів. Героїв Ф. Саган також турбує внутрішня дисгармонія, дискомфорт існування, адже до представників успішного, забезпеченого світу приходять розуміння безцільності, нездоланої банальності життя. Здається, герої Саган просто безсилі вирватися із зовнішніх обмежень.

В цілому, підґрунтя для молодіжного протесту слід, на нашу думку, шукати у загальній повоєнній розрусі, економічному спаді та повальному безробітті; розбіжності між зовнішньою, «рекламною» видимістю речей і їх внутрішньою суттю; механізації навколишнього світу, впливові технічного прогресу на масову свідомість, що поступово призводила до мінімізації ролі і ваги особистості, абсолютної індиферентності до її внутрішнього світу, проблем і протиріч. В таких обставинах зростає внутрішня напруга особистості, утруднюється її культурна самоідентифікація, що веде до тяжких психологічних фрустрацій.

Західноєвропейська молодь відчувала, що владні кола втягують її у вир тодішніх політичних ілюзій, закликають до конформізму і наслідування поведінки міщансько-поміркованих верств, що на тлі подій другої світової війни, її героїки та злочинів, виглядало в очах багатьох вкрай ницо. Саме тому свобода самовираження, неприхована критика життя, безпосередність суджень і оцінок, неприйняття минулого чи варіантів майбутнього зумовили жагу правди, підвищену увагу до «життя як такого», що, як показує дослідження, призвело до всезагальної світової молодіжної контркультури, яка поглинула не лише англомовний світ, а й була відчутною у Франції, та й інших Західноєвропейських країнах, що, на жаль, не вміщується у рамки даної статті та потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кто они – «сердитые»? «поверженные»? «злые»? // Иностранная литература. – 1958. – № 11. – С. 240-243.
2. Аникин Г. В. История английской литературы / Г. В. Аникин, Н. П. Михальская. – Изд. 2-е, перераб. и испр. – М. : Высш. шк., 1985. – 431 с.
3. Lodge D. Introduction / David Lodge // Amis K. Lucky Jim. – London : Penguin Books, 2000. – P. v-xvii.
4. Holmes D. Romance and Readership in Twentieth Century France / Diana Holmes. – N. Y. : Oxford University Press, 2006. – 154 p.
5. Braine J. Room at the Top / John Braine. – L. : The Book Club, 1962. – 248 p.
6. Osborne J. Look Back in Anger / John Osborne. – L. : Faber and Faber Ltd, 1996. – 103 p.
7. Wain J. Hurry on Down / John Wain. – London : Penguin Books, 1978. – 255 p.
8. Amis K. Lucky Jim / Kingsley Amis. – L. : Penguin Books, 2000. – 251 p.
9. Carpenter H. The Angry Young Men. A Literary Comedy of the 1950s / Humphrey Carpenter. – L. : Penguin Books, 2002. – 244 p.
10. Саган Ф. Чи любите ви Брамса? : повісті / Ф. Саган. – К. : Молодь, 1983. – 336 с.

Гильдебрант Е.И., канд. филол. наук, доцент
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, Черновцы

ЭРА МОЛОДЕЖНОЙ КОНТРАКУЛЬТУРЫ В ТВОРЧЕСТВЕ БРИТАНСКИХ «СЕРДИТЫХ МОЛОДЫХ ЛЮДЕЙ» И ФРАНЦУЗСКОЙ ПИСАТЕЛЬНИЦЫ ФРАНСУАЗЫ САГАН

В статье рассматривается проблема типологического родства художественных программ английской литературной группировки «сердитые молодые люди» и французской писательницы Франсуазы Саган. Анализируется близость идейно-эстетических позиций указанных писателей, рассматривается соответствие их произведений настроениям молодежной контркультуры середины XX века, освещаются различия творческих поисков литераторов.

Ключевые слова: контркультурная направленность, аморализм, сексуальная революция, антигерой.

Gildebrant K.Y., PhD, associate professor
Chernivtsi Trade and Economics institute KNTEU, Chernivtsi

YOUTH COUNTERCULTURE ERA IN THE WORKS BY THE BRITISH "ANGRY YOUNG MEN" AND THE FRENCH WRITER FRANÇOISE SAGAN

The article is devoted to the problem of typological affinity of the artistic programs of English literary group Angry Young Men and the French writer Françoise Sagan. Semblance of the writers' aesthetic positions is analyzed, their works correspondence with the youth countercultural moods of the mid-twentieth century is viewed, differences in their creative writing are revealed.

Key words: countercultural trend, amorality, sexual revolution, anti-hero